

4. Pozo C., Carver C., Wellens A.R., Scheier M. Social anxiety and social perception: construing others' reactions to the self. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1991, Vol.17, №4, pp. 355-362.
5. Schlenker B., Leary M. Social anxiety and self-presentation: a conceptualization and model, *Psychological Bulletin*, 1982, Vol. 92, № 3, 641-669.
6. Schuts A. Assertive, offensive, protective and defensive styles of self-presentation: a taxonomy. *Journal of Psychology Interdisciplinary and Applied*, 1998, Vol.132, № 6, pp.611-629.

РЕЗЮМЕ

Стаття присвячена вивченню питання про вплив фактору соціальної тривожності на міру домагань дітей молодшого шкільного віку. Підвищений рівень соціальної тривожності змушує дітей 8-9 років обирати більш легке завдання з метою уникання можливо-го самопрезентаційного провалу за наявності значимої аудиторії. Подібний ефект не спостерігається у дітей 7 років.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена изучению проблемы влияния уровня социальной тревожности на уровень притязаний детей младшего школьного возраста. Повышенный уровень социальной тревожности заставляет детей 8-9 лет выбирать более легкое задание с целью избежания возможного самопрезентационного провала при наличии значимой аудитории. Подобный эффект не был обнаружен у детей 7 лет.

SUMMARY

Influence of social anxiety on elementary- school- age children's choice of tasks difficulty in self-presentation situations is examined in this article. The high level of social anxiety forces children of 8-9 years to choose easier task with the purpose of avoiding a self-presentation failure under condition of presence of a significant audience. This phenomenon has not been observed at children of 7 years old.

УДК 373.67:378.147

К-78

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Красовська О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент

*Міжнародний університет «Рівненський економіко-гуманітарний інститут»
імені академіка Степана Дем'янчука*

Естетичне виховання найтісніше пов'язане з культурним життям кожного народу. З одного боку, воно є відображенням культурного прогресу нації, її традицій, а з другого - воно стимулює розвиток культури народу, активно впливає на створення нових духовних цінностей, підтримує, підсилює інтерес до творів мистецтва, пам'яток історії і культури народу, до національних звичаїв та обрядів, тим самим невпинно стимулюючи розвиток нації, держави. Водночас естетичне виховання покликане формувати свідомість та самосвідомість сучасної молоді у дусі приязні та поваги, товариськості і дружби, передбачаючи взаємодію культур, подолання національної обмеженості естетичного сприймання, підвищення культури міжнаціональних відносин. Активна взаємодія національних культур ефективно впливає на єдність і гармонію, різнобічність і різноманітність усієї системи естетичного виховання. Таким чином, естетичне виховання покликане в сучасних умовах бути активною складовою в системі суспільства і його культури, засобом гармонізації соціальних і міжособистісних відносин, сприяння суспільному консенсусу, духовної організації творчих сил суспільства і кожної людини для створення передумов прогресивного розвитку нашого суспільства.

Особливу стурбованість сьогодні викликає дефіцит духовного розвитку молоді, бо саме в цьому віці закладаються основи особистості, її неповторності і прогаєне в цей час відтворити, надолужити важко. Проведені вітчизняними науковцями досліджен-

ня культурних запитів молоді України, засвідчили, що більшість молоді релігієзується, а її творча, суспільна діяльність помітно знижується. Це яскравий наслідок того, що довгі роки естетичне виховання було найбільш занедбаним з усіх видів навчально-виховної роботи у школі.

В національній комплексній програмі з естетичного виховання зазначається, що «...предмети естетичного циклу посідають надзвичайно скромне місце в навчальних планах. Лише література викладається усі роки навчання у школі, а музика і образотворче мистецтво займають лише чотири відсотки навчального плану. В старших класах їх викладання взагалі переривається, тим самим збіднюючи засоби формування світогляду, емоційно-почуттєвої сфери юнацтва...» [5. С.3] Таким чином, школа не дає повноцінної художньої освіти, не закладає основ естетичного самовиховання молоді. Тривожить те, що сьогодні гуманітарні предмети знаходяться в ізоляції, відокремленості, інтегровані уроки чи виховні заходи із залученням кількох видів мистецтва вимагають високої художньої освіченості вчителя та кропіткої підготовчої роботи, використовуються досить рідко.

Реалізація завдань естетичного виховання школярів ставить принципово нові вимоги до педагогічних працівників. Важливу роль у творчому розвитку особистості педагога відіграє мистецтво. Його використання в процесі навчання створює можливості для гармонізації емоційних і логічних компонентів діяльності майбутніх учителів, реалізації їх творчого потенціалу. Значення духовної культури майбутнього вчителя як передумови його майбутнього професіоналізму підкреслюється в педагогічних працях Г.Фешиної [8], Г.Петрової [6], І.Зязюна [2,3], Л.Хомич [9], О.Рудницької [10], А.Комарової [4], В.Подрезова [7].

У педагогічній літературі є праці про формування художньої культури вчителя, де виділені професійні якості, що впливають на готовність і педагогічну майстерність. Так, Г. Петрова, розробляючи професіограму в галузі художньої культури майбутнього вчителя підкреслює такі його якості: потреба в систематичному художньому вихованні, самовихованні та самоосвіті, широкий естетичний та художній кругозір, високорозвинений естетичний ідеал, смак, уміння аналізувати, опановувати, сприймати естетичний об'єкт, високий рівень розвитку художньо-творчих здібностей. [6] Г.Фешина вважає, що основними показниками естетичної вихованості вчителя є володіння методикою викладання предметів гуманітарного циклу та глибокі знання з мистецтва; координація своєї роботи, творче мислення, уміння подати матеріал, тощо.[8]

Надбання культури в широкому розумінні цього слова дедалі ширше використовують для професійної підготовки і педагогічної зокрема. За словами І.Зязюна, «високе звання «вчитель» набуває свого справжнього змісту тільки тоді, коли воно невід'ємне від поняття «культура», що є ознакою високого рівня загального і професійного розвитку особистості, її духовного потенціалу.[2. С.5]

Як зазначає Л.Хомич, важливими естетичними якостями особистості вчителя є педагогічна майстерність, взаємовідносини між учасниками педагогічного процесу, чесність педагога, педагогічна щирість, стиль і тон, мовленнєва культура, педагогічний такт, зовнішній вигляд, педагогічне відчуття форми спілкування, педагогічна міра.[9] Психолого-педагогічні дисципліни мають важливе місце у формуванні професійних якостей майбутнього вчителя: особистої культури, професійного такту, навичок самоосвіти і самовиховання, глибоких знань, оволодіння методикою ведення виховної роботи та навчального процесу з окремих предметів. Від належного рівня їх сформованості залежатиме в подальшому здатність вчителя реалізовувати задачі громадянського виховання школярів.

Аналіз готовності майбутніх вчителів до процесу виховання школярів засобами національної художньої культури та навчальних програм курсів психолого-педагогічних дисциплін показав, що даним питанням приділяється недостатня увага. Як результат - студенти мають труднощі в правильному виборі методів виховання при організації виховних заходів, проведенні традиційних та нетрадиційних форм роботи зі школярами під час проходження практики, не достатньо орієнтуються в теоре-

тичних знаннях з даної проблеми. Такий стан справ доводить необхідність вдосконалення спеціальної професійної підготовки майбутніх вчителів до даної роботи в умовах педагогічного вузу. Тому очевидним стало удосконалення підготовки майбутніх вчителів шляхом доповнення психолого-педагогічних дисциплін культурологічним та естетичним змістом.

Так, зміст підготовки майбутніх педагогів у сучасному вузі ми доповнили таким чином, щоб вони мали змогу отримати знання в галузі української художньої культури, вміли використовувати їх в естетичному вихованні школярів: на першому курсі - крім вивчення теорії пізнавальної діяльності, історії світової та вітчизняної художньої культури, це - з'ясування значення національної художньої культури в становленні розвиненої особистості, ознайомлення з її впливом на емоційно-вольову сферу самоусвідомлення особистості, з психологією суспільно-творчої діяльності; на другому курсі - поряд з вивченням вікових та індивідуальних особливостей розвитку учнів молодшого шкільного віку досліджується процес етнізації навчання і виховання засобами української художньої культури, значення народної педагогіки в естетичному вихованні, а також педагогічні функції українського народного мистецтва; на третьому курсі під час вивчення професійно-орієнтованої дисципліни «Методика викладання образотворчого мистецтва» звертається увага на педагогічні можливості використання образотворчого мистецтва й елементів народознавства естетичному вихованні молодших школярів, розробляються методи та прийоми роботи спрямовані на формування емоційно-естетичного ставлення до мистецтва, на становлення естетичного світогляду; на четвертому курсі за вибором педагогічного факультету викладається курс «Декоративно-ужиткове мистецтво та народні промисли України»; здобуті знання, вміння та навички майбутні педагоги мають змогу реалізувати під час навчально-виховної та виробничої практики на четвертому та п'ятому курсах. Психолого-педагогічні дисципліни за своєю суттю є гуманними. Вони мають сприяти формуванню духовного начала в розвитку свідомої духовної творчості майбутнього учителя. Через те в їх змісті, запропонованому нами, є культурологічний компонент, який можна реалізувати в процесі:

- 1) формування естетичного світогляду у цілісному навчально-виховному процесі під час вивчення всього циклу психолого-педагогічних дисциплін;
- 2) ознайомлення з життям і педагогічною діяльністю видатних зарубіжних і вітчизняних діячів мистецтва, в особі яких був повно висвітлений ідеал творчої особистості;
- 3) вивчення дохристиянської слов'янської міфології та традицій українського народного мистецтва для виявлення їх виховного значення;
- 4) формування професійної культури вчителя;
- 5) формування навичок естетичного виховання школярів під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін і проходження практики;
- 6) включення в курс «Теорія і історія педагогіки» спеціального розділу «Шляхи і методи естетичного виховання молодших школярів засобами української художньої культури», в якому розкрито особливості використання українського національного мистецтва;
- 7) формування у студентів педагогічного факультету вміння вибирати ефективні методи, форми роботи і прийоми навчання школярів предметам естетичного циклу під час вивчення програмових дисциплін: «Методики образотворчого мистецтва» та «Методики музичного виховання.»

На заняттях із зазначених дисциплін з метою вдосконалення професійної майстерності особистості вчителя, студентів залучають до художньої культури. Такий підхід розрахований на активне залучення студентів до інтелектуально-емоційного самовираження. Заняття сприяють розвитку чуттєвої сфери, творчої уяви, уваги, самосвідомості студентів, навички спілкування, а також самоконтролю і саморегуляції, вчать думати, висловлювати свої думки, почуття, емоції, краще розуміти інших людей, допомагають глибше проникнути у внутрішній світ людини.

Таким чином, використання на заняттях з психолого-педагогічних дисциплін народного мистецтва сприяє розвитку естетичного потенціалу студентів, чуттєвого сприймання, позитивної самооцінки, організаторських, комунікативних здібностей.

Отже, мистецтво повинне бути компонентом змісту психолого-педагогічної підготовки вчителя, сприяти такій організації процесу його професійної підготовки, яка б відповідала специфіці художньо-естетичного процесу засвоєння. Таке використання мистецтва в педагогічному процесі дозволяє підготувати творчого спеціаліста - вчителя, що знаходиться у постійному творчому пошуку ефективних і раціональних методів навчання і естетичного виховання учнівської молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт галузі «Художня культура» //Мистецтво та освіта. -1997. -№3. -С.2-10.
2. Зязюн І.А. Культура в контексті політики та освіти. //Мистецтво та освіта. -1998. -№2. -С.2-6.
3. Зязюн І.А. Естетичний досвід особи. Формування і сфери вияву. -К.: Вища школа, 1976. -174 с.
4. Комарова А.И. Эстетическая культура личности. -К.: Вища школа, 1988, -150 с.
5. Національна державна комплексна програма естетичного виховання. Проект//Укл. Зязюн І.А., Семашко О.М.-К., 1994.-64 с.
6. Петрова Г. Вопросы эстетической подготовки будущего учителя. -Казань: Из-во Казанского университета, 1976. -198 с.
7. Подрезов В. Комплекс засобів у системі виховання духовної культури майбутнього вчителя //Мистецтво та освіта. -1997. -№2. -С.47-49.
8. Фешина Г. Эстетическое образование и воспитание будущего учителя в педагогическом вузе.//Автореферат диссертации на соискание научной степени кандидата педагогических наук. -Казань, -1975. -25 с.
9. Хомич Л. Роль мистецтва у професійно-педагогічній підготовці вчителя. //Мистецтво і освіта. -1998, -С.51.
10. Художня освіта і проблеми виховання молоді: Збірник наукових статей //Кол. авт.: Рудницька О.П., Уланова С.І., Ростовський О.Я. та ін. -К: ІЗМН, 1997. -164 с.

РЕЗЮМЕ

Стаття присвячена актуальним питанням формування художньої культури майбутніх педагогів. Використання мистецтва в процесі навчання створює можливості для гармонізації емоційних та логічних компонентів діяльності майбутніх вчителів, реалізації їх творчого начала. Серед найважливіших якостей, що визначають рівень сформованості художньої культури майбутнього вчителя виділяємо: потребу в систематичному художньому вихованні, самовихованні та самоосвіті, широкий естетичний та художній кругозір, високорозвинений естетичний ідеал, смак, вміння аналізувати, опановувати, сприймати естетичний об'єкт, високий рівень розвитку художньо-творчих здібностей.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена актуальным вопросам формирования художественной культуры будущих учителей. Использование искусства в процессе обучения дает возможность гармонизирования эмоциональных и логических компонентов деятельности будущих учителей, реализации их творческого начала. Среди качеств, которые определяют уровень сформированности культуры будущего педагога, выделяем: потребность в систематическом художественном воспитании, самовоспитании и самообразовании, широкий эстетический и художественный кругозор, высокоразвитый эстетический идеал, вкус, умение анализировать, воспринимать эстетический объект, высокий уровень развития художественно-творческих способностей.

REZUME

The article is dedicated to the actual questions of the formation of the art culture of the future pedagogists of the primary school. Using of the art in the procces of learning created possibilities for harmonizatio of emotional and logical components of activity of the future teachers, realization of their creative potencial. Among the most important qualities that showd the level of the culture of the future pedagogist we have: the need in the systematical art brining up in selfeducation, the wide aesthetic and art outlook, hignly developed aesthetic ideal taste, the skile to analize, to seize and to perceive the aesthetic object, the high level of development of art and creative skills.